

Vzdělání bývá lidem v drtivé většině případů ku prospěchu. Velmi málo je případů, kdy je tomu naopak, ale právě na jeden takový bych chtěl upozornit. Mluví-li se třeba o "justičním paláci" nebo o „poměrech v české justici“ i průměrný občan netčený jakýmkoli klasickým vzděláním a možná jen s povrchní znalostí angličtiny si uvědomí, že to vlastně znamená spravedlnost a - *nolens, volens* ve svém podvědomí nějak předpokládá, že zmíněné instituce tu zde jsou od toho, aby právě spravedlnost v naší společnosti zajistily. Při konkrétnějším seznámení s činností těchto institucí pak bývají hořce zklamáni, neboť o *spravednost* (to píšu při plném vědomí toho, jak individuálně deformovaně může být takový požadavek vnímán), těmto institucím (Ztělesněným jejich představiteli) prakticky vůbec nejde. S čím se člověk fakticky setkává, je houšť předpisů a formalismus nejhoršího druhu, jimiž si ovšem na druhé straně poměrně snadno razí cestu rutiněří sledující bezohledně svůj nebo - pokud jsou najati a řádně zaplacení - také něčí jiný zájem. Občanek tímto shledáním zcela frustrovaný pak podle nатуry hledá útočiště v silných řečech, hospodském revolucionářství, podlézání, anarchismu, podrazech (když vy na mě ... tak já na vás zas jinak...), apelech na jiné, údajně ještě vyvýšenější a spasitelské instituce (prezidentská kancelář, mezinárodní soudy ap.), organizování nátlakových skupin atd. atd. Neuvědomuje si však při tom, že na to jde z úplně špatného konce.

Když jsme tak před těmi pětadvaceti lety udělali v naší zemi revoluci (já vím, že jsou mnozí, co to vykládají úplně jinak, ale prosím, nehádejte se se mnou, o to teď vůbec nejde a nikam by nás to nedovedlo), jedním z jejich důvodů bylo, že lidé cítili, že věci jsou nějak „nesprávně, špatně“ a leccos není tak, jak by mělo být, a skoro každý cítil, že je nějak utlačován, že mu režim nepopřává dost prostoru, na nějž by snad měl mít právo. A tak jsme se v naší zemi chtěli zařídit lépe, „spravedlivěji“. Byly vytýčeny určité ideály (svoboda, demokracie..) a prakticky nebylo o ně sporu. A také jsme si zvolili (do parlamentu a do vlády) lidi, kteří to podle nás měli zařídit. Jak? No to je přede jasně - musíme mít spravedlivé ZÁKONY. (Mimochodem jsme se v tom vůbec nelišili od athéňanů diskutujících o účelném zřízení státu někdy za Platóna okolo roku 400 před.) Ale zanedlouho se ukázalo, že krásné zákony zas tak výraznou změnu nepřinesly, ráj na zemi nenastal. A tak se tak v polovině devadesátých let začalo mudrovat, že spravedlnost je nutno vynutit a začala se ohromně posilovat policie a bezpečnostní složky. Mělo to jistě něco do sebe, poněvadž v té době se naše země stávala nebezpečně bezpečným útočištěm pro nejrůznější mafie - od Solncevské, přes albánské až po venezuelské a jiné. Velmi populární byla tehdy hesla typu „podporujte svého šerifa“. Policie ohromně zbytněla a policisté dostali královské platy. Ale po pár letech se ukázalo, že postavit policajta na každý roh a za každého občana taky moc nemá efekt. To už ale bylo v době, kdy se ideály občanské společnosti, jimiž byla společnost prodchnutá na začátku devadesátých let, začaly hroutit, společnost nezakrytě propadala prospěchářství a marasmu, v nichž se nalézá doposud, takže v otázce „spravedlnosti“ došlo k tiché rezignaci; nikdo se ani nepokusil hledat další instituci, která by nám ji měla zajistit - takže - paradoxně - na soudy, které by nyní logicky měly přijít na řadu, už prakticky nedošlo; nikoho nenapadlo, že by spravedlnost mohla požadovat

po soudech. Ale i kdyby to někoho bylo napadlo, výsledek by byl asi stejný, to jest mizivý. Spravedlnost totiž nemůžeme po nikom POŽADOVAT, spravedlnost musíme ČINIT. Přitom je to velice prosté: Budou-li všichni, nebo většina občanů sami spravedliví, tedy budou-li se všech okolností snažit chovat především spravedlivě, společnost nebude možná ještě stoprocentně spravedlivá, ale jistě se bude tomuto ideálu blížit. Kdo však z občanů si tahdy, v devadesátých letech, takový ideál vytýčil? Někteří měli jisté ideály, například související s lidskými právy, se „zelenou politikou“ anebo s tolerancí, ale většině šlo spíše o vlastní prosperitu. (Ano ta také byla mezi listopadovými hesly. Bohužel.) A dnes? Nebuďme směšní. Spravedlnost vůbec NEFIGURUJE mezi hodnotami, o které je třeba usilovat, nikdo nepožaduje spravedlnost - pro druhé; pro bezdomovce (šikanujeme je, vyhazujeme z tramvají a nejráději bychom je vyvezli za město nebo vůbec za hranice, nebo někam do koncentráku), pro Romy (kdy by se staral, aby měli příležitost k práci aspoň stejně často jako „většinoví“ obyvatelé), pro přistěhovalce a utečence (tady vůbec jsou veškeré ohledy stranou, to je prostě NECHCEME a konec), pro staré, a tento výčet bychom mohli nekonečně prodlužovat, protože fakticky uzáváme pouze nárok svůj a své skupiny, s níž se identifikujeme a spojíme ve skupinovém sobeckém prosazování zájmů. CO se tedy k nám z úřadů a institucí jakoby ozvěnou vrací, není nic jiného než naše vlastní neschopnost, neangažovanost pro pravdu a naše nespravedlnost. Takže i zde platí: *Nenadávej na zrcadlo, když máš křivou hubu.*

Dá se s tím něco dělat? Je zde třeba někdo, nějaká mravní autorita, která by lidi vybízela ke spravedlnosti?

S kazatelen různých církví se občas o spravedlnosti mluví, ale - jednak některé z těchto církví mají samy máslo na hlavě, ale hlavně se pod těmi kazatelkami schází čím dále méně lidí. Ale i tak za to musíme být vděční. Kdyby se uchovala v národě aspoň nějaká malá zdravá menšina, mohla by se stát jádrem obnovy po nevyhnutelné společenské katastrofě, k níž při nastoupeném kurzu musí nutně dojít. Jen si nemyslete, na Sodomu také trhlo.

A co školy? I při všeobecném úpadku školství a propadající se prestiži škol a učitelů ve společnosti, mají školy přece stále větší společenský záběr a možnost oslovit širší vrstvy - hlavně mladého - obyvatelstva. Jak je to se spravedlností na školách? Bledě. Pisatel těchto řádků působil poměrně dlouho na školách, a to různých typů. A za celou dobu své učitelské praxe jsem neslyšel (snad s jedinou výjimkou, na škole hodně nestandardního typu), aby se mezi žáky, ba ani mezi učiteli, řešil nějaký problém z pozice, zda to bylo spravedlivé - nebo tedy v jazyku žáků - „férové“. Na školních konferencích se vše odehrává *mutatis mutandis* v kategoriích „podle školního řádu“ vs. „proti školnímu řádu“. Mezi žáky pak spíše: „já mám právo“ a „přeci nemůžou/můžou...“ Musím říci, že je to smutný obrázek - když křivárnu šikovně schováš, nic se ti nestane. A nějaké jiné autority? Prezident? Ó ano - kdysi.¹ Masaryk popisoval v hovorech s TGM situaci na Kyjevském prospektu za časů bolševické revoluce: Začalo se tam střílet a on se chtěl honem schovat

¹ Laskavý čtenář necht' uváží datum sepsání této stati. Čtvrtý český prezident, který mezitím nastoupil na hradní „trůn“, je snad opravdu z jiného těsta.

do hotelu. Vrátný se ale ptal, zda je tam ubytován. A Masaryk pokračuje: „Lhát jsem nechtěl...“ Kdo to ale proslul výrokem o „neviděné“ Maradonově ruce. Nebyl to náhodou jiný český prezident? Raději skončím.

Kutná Hora , 4.10.2016